

การประยุกต์ใช้แนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์เพื่อส่งเสริมการสมัคร
เข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน: กรณีศึกษาเทศบาล
ตำบลริมเหนือ อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่

The application of behavioral science to promote enrollment in
the Community Welfare Fund: A case study of Rim Nuea
Sub-district Municipality, Mae Rim District, Chiang Mai Province

อัสดล งามสม¹

Ausadon Ngamsom¹

Corresponding author: Ausadon_n@cmu.ac.th

Received:09/02/69 Revised: 01/03/69 Accepted: 04/03/69

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและออกแบบเครื่องมือการสะกิดตามแนวคิดพฤติกรรมศาสตร์ที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการตัดสินใจสมัครเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน และ 2) ประเมินประสิทธิภาพและผลกระทบของเครื่องมือการสะกิดที่ออกแบบขึ้นต่อการเพิ่มอัตราการสมัครเป็นสมาชิกใหม่ เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามคือประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลริมเหนือจำนวน 175 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม และชุดเครื่องมือการสะกิดที่พัฒนาตามกรอบ

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹ Student, Master of Public Administration, Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University

แนวคิด EAST Framework วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา สถิติเชิงพรรณนา และการทดสอบที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) เครื่องมือการสะกิดที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ประกอบด้วย 3 ชุดเครื่องมือ ได้แก่ ชุดพลังสังคม (Social) ชุดเห็นแล้วเข้าใจง่าย (Easy & Attractive) และชุดโอกาสทอง (Timely) 2) ประสิทธิภาพของเครื่องมือส่งผลให้มีจำนวนผู้สมัครสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 1,167 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อนหน้า (เพิ่มขึ้นจาก 6 คน เป็น 76 คน) และกลุ่มตัวอย่างมีระดับการรับรู้ ทศนคติ และความตั้งใจในการสมัครสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้พฤติกรรมศาสตร์สามารถลดอุปสรรคและจูงใจให้ประชาชนเข้าถึงสวัสดิการชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: กองทุนสวัสดิการชุมชน; พฤติกรรมศาสตร์; ทฤษฎีการสะกิด;
กรอบแนวคิด EAST; การมีส่วนร่วมของสมาชิก

Abstract

The objectives of this research were to 1) study and design nudge tools based on behavioral science concepts with the potential to promote decisions to subscribe to community welfare fund membership, and 2) evaluate the efficiency and impact of the designed nudge tools on increasing the new membership rate. This study employed a mixed-methods research approach, combining action research and quasi-experimental research. The

participants consisted of 175 residents in Rim Nuea Subdistrict Municipality for the quantitative survey and 10 key informants for qualitative data. The research instruments included in-depth interviews, questionnaires, and nudge toolkits developed based on the EAST Framework. Data were analyzed using content analysis, descriptive statistics, and t-tests. The results showed that: 1) The nudge tools suitable for the local context consisted of three sets: the Social Power set, the Easy & Attractive set, and the Timely Opportunity set. 2) The efficiency of these tools resulted in a 1,167% increase in new members compared to the same period of the previous year (increasing from 6 to 76 persons). Furthermore, the sample group showed a statistically significant increase in perception, attitude, and intention to subscribe at the .05 level. These findings indicate that the application of behavioral science can effectively reduce barriers and motivate citizens to access community welfare.

Keywords: Community Welfare Fund; Behavioral Science; Nudge Theory; EAST Framework; Member Participation

บทนำ

ปัจจุบันการบริหารราชการไทยกำลังเผชิญกับพลวัตความท้าทายเชิงโครงสร้างที่รุนแรงจากการเปลี่ยนแปลงทางประชากรศาสตร์ โดยเฉพาะการก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Complete aged Society) ในอัตราที่รวดเร็วกว่าที่

คาดการณ์ไว้ ข้อมูลจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระบุว่า ประเทศไทยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 21 และคาดการณ์ว่าจะเพิ่มเป็นร้อยละ 28 ในปี 2572 เพื่อก้าวสู่การเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super aged Society) อย่างสมบูรณ์ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2568) สถานการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดแรงกดดันต่อระบบการคลังและสวัสดิการภาครัฐอย่างมหาศาล โดยปัญหาทวีความซับซ้อนยิ่งขึ้นเมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างแรงงานของประเทศที่ประกอบด้วย แรงงานนอกระบบ ถึง 21.1 ล้านคน หรือร้อยละ 53 ของผู้มีงานทำทั้งหมด ซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางที่ขาดหลักประกันความมั่นคงในชีวิตและเสี่ยงต่อภาวะวิกฤตทางการเงินเมื่อเข้าสู่วัยชรา (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567) ภาครัฐจึงจำเป็นต้องแสวงหาทางเลือกโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานผ่านกองทุนสวัสดิการชุมชนซึ่งเป็นนวัตกรรมทางสังคมที่เน้นการพึ่งพาตนเองและการสร้างทุนทางสังคม (Social Capital) เพื่อเป็นตาข่ายความปลอดภัยรองรับประชาชนในระดับฐานราก (Putnam, 2000; สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2562)

อย่างไรก็ตาม แม้กองทุนสวัสดิการชุมชนจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างหลักประกันทางสังคม แต่ในทางปฏิบัติกลับเผชิญความท้าทายด้านความยั่งยืนในระยะยาว โดยเฉพาะปัญหาการมีส่วนร่วมและการคงอยู่ของสมาชิก ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อหลักการกระจายความเสี่ยง กรณีศึกษาที่สะท้อนปัญหาดังกล่าวได้อย่างชัดเจนคือ กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลริมเหนือ อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่ ที่กำลังประสบปัญหาจำนวนสมาชิกลดลง จากข้อมูลสถิตีย้อนหลัง 5 ปี (พ.ศ. 2564-2568) พบว่ากองทุนฯ มีจำนวนสมาชิกลดลงสุทธิ 47 คน โดยเฉพาะในปี 2568 เพียงปีเดียวมีจำนวนสมาชิกลดลงถึง 41 คน เหลือสมาชิกเพียง 696 คน (กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลริมเหนือ, 2568) ตัวเลขดังกล่าวสะท้อนถึง

วิกฤตศรัทธาและเสถียรภาพทางการเงิน ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน อาจนำไปสู่ความล้มเหลวในการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในที่สุด

จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาพบว่า แนวทางการแก้ไขในอดีตที่มุ่งเน้นเพียงการประชาสัมพันธ์เชิงข้อมูล มีประสิทธิภาพจำกัดในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชน ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างความรู้กับพฤติกรรมเนื่องจากการตัดสินใจของมนุษย์มีความซับซ้อนและได้รับอิทธิพลจากอคติทางความคิด เช่น อคติชอบปัจจุบัน และอคติยึดติดสถานะเดิม (Kahneman, 2011) ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นในการก้าวข้ามกรอบการบริหารรัฐกิจแบบดั้งเดิม ไปสู่การประยุกต์ใช้พฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science) โดยเฉพาะทฤษฎีการสะกิด (Nudge Theory) ของ Thaler และ Sunstein (2008) ร่วมกับกรอบแนวคิด EAST Framework (Easy, Attractive, Social, Timely) (Service et al., 2014) มาใช้ในการออกแบบทางเลือกเพื่อลดอุปสรรคและจูงใจให้ประชาชนเข้าถึงสวัสดิการชุมชนได้ง่ายขึ้นโดยไม่ไปลดทอนเสรีภาพในการเลือก

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาและออกแบบเครื่องมือการสะกิดตามแนวคิดพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อแก้ไขปัญหาละเลยพฤติกรรมในการตัดสินใจสมัครเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลริมเหนือ และประเมินประสิทธิภาพของเครื่องมือดังกล่าวต่อการเพิ่มอัตราการสมัครสมาชิกใหม่ ซึ่งคาดว่าจะผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนกลยุทธ์เพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินให้แก่กองทุนฯ และเป็นต้นแบบสำหรับการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ให้มีความยั่งยืนต่อไป

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาการประยุกต์ใช้แนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์เพื่อส่งเสริมการสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลริมเหนือ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

แนวคิดและหลักการของกองทุนสวัสดิการชุมชน

กองทุนสวัสดิการชุมชนถือเป็นนวัตกรรมทางสังคมที่มุ่งเน้นการสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตผ่านกลไก การมีส่วนร่วม โดยมีรากฐานจากวัฒนธรรมการช่วยเหลือเกื้อกูลของสังคมไทย และได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ตามแนวคิดที่จะลดรายจ่ายวันละ 1 บาท ของครูชบ ยอดแก้ว (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2554) ในด้านความหมายและการดำเนินงาน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2554) และกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (2555) ได้ให้ความหมายสอดคล้องกันว่า เป็นการรวมกลุ่มจัดสวัสดิการ ที่ชุมชนเป็นเจ้าของมีการระดมทุนจากสมาชิกและได้รับการสมทบจากภาครัฐ โดยยึดหลักการสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) การพึ่งตนเอง 2) การมีส่วนร่วม 3) การเป็นเจ้าของโดยชุมชน 4) ความเอื้ออาทร และ 5) การบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทุนทางสังคมของ Putnam (2000) ที่ระบุว่าความสัมพันธ์และความไว้วางใจในชุมชนเป็นทรัพยากรที่มีค่าในการพัฒนาอย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังเผชิญอุปสรรคสำคัญด้านความยั่งยืน โดยสันติ ธิรพัฒน์ และคณะ (2563) และกฤตยา สังข์สมบูรณ์ (2562) ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ความโปร่งใส และปัจจัยทางเศรษฐกิจ เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของกองทุน

แนวคิดจิตวิทยาสังคมและกระบวนการตัดสินใจ

การตัดสินใจสมัครเป็นสมาชิกกองทุนฯ มีความซับซ้อนมากกว่าเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์แนวคิดทางจิตวิทยาสังคมเพื่ออธิบายพฤติกรรมดังกล่าว 1) ทศนคติและความตั้งใจ ตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของ Ajzen (1991) อธิบายว่าพฤติกรรมเกิดจากความตั้งใจ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากทศนคติ บรรทัดฐานทางสังคม และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม 2) ความไว้วางใจ Mayer, Davis และ Schoorman (1995) เสนอว่าความไว้วางใจประกอบด้วย ความสามารถ ความจริงใจ และความซื่อสัตย์ ซึ่งในบริบทของกองทุนชุมชน ความเชื่อมั่นต่อคณะกรรมการบริหารเป็นปัจจัยชี้ขาดในการตัดสินใจเข้าร่วม 3) อิทธิพลทางสังคม Cialdini (2006) และ Cialdini et al. (1990) ระบุถึงพลังของหลักฐานทางสังคมและบรรทัดฐาน วามนุษย์มีแนวโน้มจะทำตามพฤติกรรมของคนส่วนใหญ่ หรือบุคคลที่มีอิทธิพลทางความคิดในชุมชน

แนวคิดพฤติกรรมศาสตร์และทฤษฎีการสะกิด (Nudge Theory)

เพื่อก้าวข้ามข้อจำกัดของมนุษย์ที่มีความสมเหตุสมผลอย่างจำกัด ตามแนวคิดของ Simon (1955) ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการสะกิด (Nudge Theory) ของ Thaler และ Sunstein (2008) มาใช้เป็นฐานคิดหลัก ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นการออกแบบทางเลือก (Choice Architecture) เพื่อจูงใจให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์โดยอาศัยความเข้าใจในอคติทางความคิด (Cognitive Biases) ของมนุษย์ เช่น อคติยึดติดสถานะเดิม และอคติชอบปัจจุบัน (Kahneman, 2011) ในการนำไปสู่การปฏิบัติ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิด EAST Framework ของ Behavioural Insights Team (Service et al., 2014) ซึ่งประกอบด้วย 4 หลักการ คือ 1) Easy (ง่าย) เช่น ลดความยุ่งยาก ใช้ค่าเริ่มต้น (Default) 2) Attractive (ดึงดูดใจ) เช่น ดึงดูดความสนใจ

ให้รางวัลทางจิตใจ 3) Social (สังคม) เช่น ใช้บรรทัดฐานทางสังคมและเครือข่าย และ 4) Timely (ทันเวลา) เช่น สื่อสารในช่วงเวลาที่ผู้คนเปิดรับมากที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบการประยุกต์ใช้พฤติกรรมศาสตร์ที่ประสบความสำเร็จ อาทิ Thaler และ Benartzi (2004) ในโครงการ Save More Tomorrow ที่ใช้การผูกพันล่วงหน้าเพื่อเพิ่มการออม, Duflo และ Saez (2003) ที่พบว่าข้อมูลและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีผลต่อการตัดสินใจเกษียณอายุ และ Schultz et al. (2007) ที่ใช้บรรทัดฐานทางสังคมลดการใช้พลังงาน สำหรับบริบทประเทศไทย รัชณี ปรีชา และปานแก้วตา ลัคณาวณิช (2563) ศึกษาแรงงานนอกระบบ พบว่าความรู้และความไว้วางใจสัมพันธ์กับการออมกับ กอช. สอดคล้องกับ วิวัฒน์ ถาวรวัฒน์ และนิภารัตน์ ศรีจันทร์ (2564) ที่สังเคราะห์องค์ความรู้เรื่องการสะกิดเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ

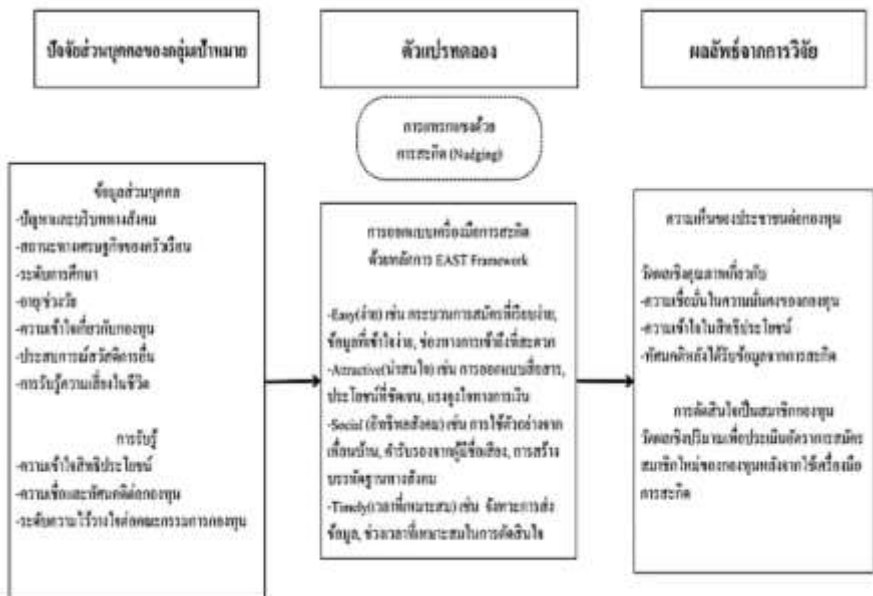
สรุปจากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยพบว่ามีช่องว่างขององค์ความรู้ โดยงานวิจัยส่วนใหญ่เน้นเชิงโครงสร้าง แต่ยังขาดการนำ ทฤษฎีการสะกิดและกรอบแนวคิด EAST Framework มาใช้แก้ปัญหาจำนวนสมาชิกในระดับชุมชนท้องถิ่นอย่างเฉพาะเจาะจง

กรอบแนวคิด

จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยเชื่อมโยงสภาพปัญหาและปัจจัยส่วนบุคคล เข้ากับ ปัจจัยทางจิตวิทยา สังคม (การรับรู้, ทศนคติ, ความไว้วางใจ) โดยใช้ เครื่องมือการสะกิดตามกรอบ EAST Framework เป็นตัวแปรอิสระในการแทรกแซง (Intervention) เพื่อส่งผลต่อ

ตัวแปรตามคือ ความเห็นของประชาชนต่อกองทุน และ การตัดสินใจสมัครเป็นสมาชิกกองทุน ดังรูปภาพที่ 1

รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้แนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์เพื่อส่งเสริมการสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลลิ้มเหนือ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและพัฒนาเครื่องมือการสะกิดพฤติกรรม 2) การวิจัยเชิงกึ่งทดลอง แบบไม่มีกลุ่มควบคุมใช้รูปแบบการทดลองวัดผลก่อนและหลังการทดลอง เพื่อประเมินประสิทธิภาพของเครื่องมือการสะกิด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิ์สมัครเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลริมเหนือ อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนรวมทั้งสิ้น 2,504 คน

2.ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย (คณะกรรมการกองทุนฯ และเจ้าหน้าที่เทศบาล) จำนวน 5 คน และกลุ่มผู้มีอิทธิพลทางความคิดในชุมชน (ผู้นำชุมชน และอสม.) จำนวน 5 คน

3.กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 90% และความคลาดเคลื่อน 0.10 ได้จำนวนขั้นต่ำ 97 คน แต่เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 175 คน โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบโควตา กระจายตามสัดส่วนหมู่บ้านทั้ง 5 หมู่บ้าน จากประชาชนที่มีสิทธิ์สมัครเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลริมเหนือ อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นแบบกึ่งมีโครงสร้าง แบ่งเป็น 2 ชุด สำหรับสัมภาษณ์ผู้บริหารกองทุนฯ และผู้นำชุมชน ครอบคลุมประเด็นสภาพปัญหาและแนวทางการสื่อสาร

2. แบบสอบถาม ใช้สำหรับวัดผลก่อนและหลังการทดลอง แบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล, การรับรู้และทัศนคติ (มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ), ความตั้งใจในการสมัคร, และข้อเสนอแนะ ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือผู้วิจัยได้นำร่างเครื่องมือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด และความเหมาะสมของภาษา จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงจำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นรายด้าน ดังนี้ ด้านการรับรู้ 0.85 ด้านทัศนคติ 0.88 ด้านความไว้วางใจ 0.82 ด้านความตั้งใจ 0.80 และค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ 0.90 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวัดผลก่อนการทดลอง

ขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ปัจจุบันและปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มเป้าหมายก่อนที่จะมีการแทรกแซงใดๆ ประกอบด้วย

1.การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับคณะกรรมการกองทุน เจ้าหน้าที่เทศบาล ผู้นำชุมชน และ อสม. เพื่อทำความเข้าใจ

บริบทการดำเนินงานของกองทุน ปัญหาและอุปสรรคในการหาสมาชิกใหม่ และ
ช่องทางการสื่อสารที่มีอยู่ในปัจจุบัน

2.การรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยจัดทำและดำเนินการสำรวจด้วย
แบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมาย (ประชาชนที่ยังไม่เป็นสมาชิก) จำนวน 175 คน
เพื่อวัดตัวแปรพื้นฐานต่างๆ ตามกรอบแนวคิดการวิจัย ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคลและ
บริบทแวดล้อม (อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ประสบการณ์เกี่ยวกับ
สวัสดิการอื่นๆ) และการรับรู้และทัศนคติ (ความเข้าใจในหลักการและสิทธิประโยชน์
ของกองทุน ความเชื่อมั่นต่อความโปร่งใสของกองทุน และความไว้วางใจต่อ
คณะกรรมการ) รวมถึงรวบรวมข้อมูลสถิติอัตราการสมัครสมาชิกใหม่ในช่วงเวลา
เดียวกันของปีก่อนหน้าเพื่อใช้เป็นข้อมูลเปรียบเทียบ

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและดำเนินการแทรกแซง

ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 มาออกแบบ
เครื่องมือการสะกิด และนำมาทดลองในพื้นที่ ประกอบด้วย

การออกแบบเครื่องมือการสะกิด โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 เพื่อ
ระบุอุปสรรคเชิงพฤติกรรมที่สำคัญ เช่น ความเฉื่อย การรับรู้ว่าการขยับยาก
หรือการไม่เห็นประโยชน์ในระยะสั้น จากนั้นออกแบบเครื่องมือการสะกิดโดยใช้
กรอบแนวคิด EAST เป็นหลัก เพื่อแก้ไขอุปสรรคดังกล่าว โดยพัฒนาเครื่องมือการ
สะกิดร่วมกับคณะกรรมการกองทุนและชุมชน

การดำเนินการแทรกแซง โดยนำเครื่องมือการสะกิดที่ออกแบบไว้ไปใช้ใน
พื้นที่เทศบาลตำบลริมเหนือเป็นระยะเวลา 4 เดือน โดยมีการประสานงานอย่าง
ใกล้ชิดกับคณะกรรมการกองทุนและ อสม. และมีการประชุมวางแผนกับกรรมการ
กองทุนฯ เพื่อรายงานผลการทดลองเป็นประจำทุกเดือน

ขั้นตอนที่ 3 การวัดผลหลังการทดลอง

ขั้นตอนนี้เป็นการวัดผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังจากการแทรกแซง เพื่อประเมิน
ประสิทธิภาพของเครื่องมือการสะกิด โดยการรวบรวมข้อมูลจำนวนผู้สมัครสมาชิก

ใหม่ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาการระงับ 4 เดือน ซึ่งเป็นตัวแปรผลลัพธ์หลัก และการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณหลังการทดลองการระงับโดยดำเนินการสำรวจด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างใหม่ที่มีลักษณะประชากรใกล้เคียงกัน จำนวน 175 คน เพื่อวัดตัวแปรพื้นฐานต่างๆ ตามกรอบแนวคิดการวิจัย ทั้งในด้านข้อมูลส่วนบุคคลและบริบทแวดล้อม และการรับรู้และทัศนคติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (จากการสัมภาษณ์ โดยการจับประเด็นสำคัญ การกำหนดรหัสข้อมูล (Coding) และการตีความ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยแบ่งเป็น

- สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

- สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การทดสอบที (Independent-Samples T-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้และทัศนคติระหว่างกลุ่มก่อนและหลังการทดลอง

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ

ในการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับข้อมูล ผู้วิจัยได้นำวิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) มาประยุกต์ใช้อย่างครอบคลุม โดยมุ่งเน้นทั้งในด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล และแหล่งข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่ได้มี

ความถูกต้องแม่นยำ ครอบคลุมบริบทที่ศึกษา และน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย โดยเริ่มต้นด้วยการสังเกตการณ์ในพื้นที่หรือบริบทของงานวิจัยสะกิดโดยตรง เพื่อบันทึกพฤติกรรม ปฏิกริยา และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงซึ่งช่วยให้เห็นภาพรวมและเข้าใจสถานการณ์ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นในแง่มุมที่อาจไม่สามารถรับรู้ได้จากข้อมูลประเภทอื่น ควบคู่ไปกับการสังเกตการณ์ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเพื่อรับฟังมุมมองประสบการณ์ และข้อมูลในเชิงลึกที่บางครั้งการสังเกตเพียงอย่างเดียวก็ไม่สามารถเข้าถึงได้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ทำการสืบค้นจากเอกสาร โดยรวบรวมและวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยสะกิด เช่น รายงาน บันทึก ภาพถ่าย หรือข้อมูลจากสื่อต่างๆ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลสนับสนุนและเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้ จากวิธีการอื่นๆ ข้อมูลที่ได้จากทั้งสามวิธีนี้นำมาตรวจสอบซึ่งกันและกันอย่างละเอียด เพื่อค้นหาจุดที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกัน อันจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นว่าข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือและครอบคลุมบริบทของงานวิจัย

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการออกแบบเครื่องมือการสะกิดตามแนวคิดพฤติกรรมศาสตร์ที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการตัดสินใจสมัครเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน

1.1 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างก่อนการใช้เครื่องมือการสะกิด

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลริมเหนือที่ยังไม่เป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน จำนวน 175 คน จากการสำรวจข้อมูลทั่วไปพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 118 คน (ร้อยละ 67.43) มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 80 คน (ร้อยละ 45.70) ด้านระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา จำนวน 54 คน (ร้อยละ 30.90) ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปและเกษตรกร โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 5,001–10,000 บาท (ร้อยละ 32.60) และส่วนใหญ่ไม่มีสวัสดิการอื่นใดนอกจากสวัสดิการพื้นฐานของรัฐ (ร้อยละ 56.00)

1.2 ผลการศึกษาและออกแบบเครื่องมือการสะกิดตามแนวคิด พฤติกรรมศาสตร์

1.2.1 ผลการวิเคราะห์ปัญหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

จากการสังเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้ง 2 กลุ่ม ผู้วิจัยสามารถระบุปัญหาสำคัญและอุปสรรคเชิงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจสมัครเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยสามารถจำแนกตามกรอบ EAST Framework ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัญหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจำแนกตาม
กรอบ EAST Framework

มิติ	ปัญหา/อุปสรรคที่พบ	แนวทางแก้ไขที่เสนอ
Easy (ง่าย)	-ขั้นตอนการสมัครยุ่งยาก ซับซ้อน -การเตรียมเอกสารเป็น ภาระ -ผู้สูงอายุต้องการความ ช่วยเหลือใน การกรอกเอกสาร	-ใช้แบบฟอร์มสำเร็จรูปที่กรอกข้อมูล ไว้ง่าย -ลดเอกสารที่จำเป็นให้เหลือน้อย ที่สุด -จัดบริการเคลื่อนที่รับสมัครถึงบ้าน
Attractive (น่าสนใจ)	-จำนวนเงินสวัสดิการน้อยกว่า ค่าปณิกอื่น -ข้อมูลการประชาสัมพันธ์ไม่ น่าสนใจ -ไม่เห็นตัวอย่างการได้รับ ประโยชน์จริง	-เน้นจุดขายที่แตกต่าง ความเร็วและ ความใกล้ชิด -เผยแพร่ภาพกิจกรรมการมอบ สวัสดิการจริง -ใช้อินโฟกราฟิกและสื่อภาพที่เข้าใจ ง่าย
Social (สังคม)	-ขาดการรับรองจากบุคคลที่ น่าเชื่อถือ -ความขัดแย้งทางการเมือง ท้องถิ่น -ไม่เห็นว่าคุณในชุมชนสมัคร กันมาก	-ใช้ผู้นำที่เป็นกลางเชิงชุมชน (อสม. ประธานกลุ่ม) -สร้างแคว้นบอร์ดแสดงจำนวนสมาชิก รายหมู่บ้าน -ใช้แคมเปญสตีกเกอร์ติดบ้านสมาชิก
Timely (ถูก เวลา)	- รณรงค์ในช่วงที่คนไม่มีเงิน - ไม่ได้เลือกจังหวะที่คน พร้อมรับฟัง - ไม่ได้ใช้โอกาสจาก เหตุการณ์ในชีวิต	-เลือกช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยว/ช่วงได้ เบี้ยยังชีพ ช่วงต้นเดือน เทศกาลปี ใหม่ -จัดกิจกรรมรับสมัครวันนี้แถมฟรี กระเป๋า

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าปัญหาและอุปสรรคที่พบจากการสัมภาษณ์เชิงลึกสามารถวิเคราะห์ให้ครอบคลุมมิติของกรอบ EAST Framework ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการออกแบบเครื่องมือการสะกิดจำเป็นต้องคำนึงถึงหลายปัจจัยพร้อมกัน

1.2.2 ผลการออกแบบเครื่องมือการสะกิดตามแนวคิดพฤติกรรมศาสตร์

จากการสังเคราะห์สภาพปัญหาในขั้นตอนการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งพบอุปสรรคสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ (1) การขาดบรรทัดฐานทางสังคมและการรับรองจากบุคคลที่น่าเชื่อถือ (2) ความยุ่งยากซับซ้อนของขั้นตอนและเอกสาร และ (3) การขาดแรงจูงใจในเวลาที่เหมาะสม ผู้วิจัยจึงได้นำกรอบแนวคิด EAST Framework (Easy, Attractive, Social, Timely) มาเป็นแกนหลักในการพัฒนาชุดเครื่องมือการสะกิดพฤติกรรม (Nudge Tools) จำนวน 3 ชุด เพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างตรงจุด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชุดเครื่องมือที่ 1: "พลังสังคม"

ชุดเครื่องมือ "พลังสังคม" อาศัยหลักการ Social จากกรอบแนวคิด EAST ซึ่งเน้นการใช้อิทธิพลทางสังคมเป็นกลไกขับเคลื่อน โดยตั้งอยู่บนฐานคิดทางจิตวิทยาสังคมว่าด้วยอิทธิพลของกลุ่มอ้างอิง และบรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms) ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจของปัจเจกบุคคลในชุมชน เครื่องมือที่ใช้ดังนี้ 1) มาตรการสติกเกอร์ติดหน้าบ้านสมาชิก 2) การเชิญชวนโดยผู้นำชุมชน 3) แผงควบคุมข้อมูล (Dashboard)

ชุดเครื่องมือที่ 2: "เห็นแล้วเข้าใจง่าย"

ชุดเครื่องมือ "เห็นแล้วเข้าใจง่าย" ประยุกต์ใช้หลักการ Easy และ Attractive จากกรอบแนวคิด EAST ซึ่งเน้นการลดความซับซ้อนและเพิ่มความน่าสนใจ โดยตั้งอยู่บนฐานคิดว่าด้วยภาระทางปัญญา ซึ่งระบุว่าความยุ่งยากในกระบวนการตัดสินใจเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เครื่องมือที่ใช้ดังนี้ 1) แบบฟอร์มสำเร็จรูปกรอกข้อมูลไว้ล่วงหน้า 2) อินโฟกราฟิกสรุปสิทธิประโยชน์ และข้อมูลต่างๆ 3) Line Official Account (Line OA) 4) การนำเครื่องมือไปใช้ในการสื่อสาร เช่น การสื่อสารผ่าน Line กลุ่มหมู่บ้าน, การสื่อสารผ่านสื่อสาธารณะในพื้นที่ และการสื่อสารผ่านเว็บไซต์เทศบาลตำบลริมเหนือ

ชุดเครื่องมือที่ 3: "โอกาสทอง"

ชุดเครื่องมือ "โอกาสทอง" ประยุกต์ใช้หลักการ Timely จากกรอบแนวคิด EAST ซึ่งเน้นการเข้าถึงในจังหวะเวลาที่เหมาะสม โดยอาศัยหลักการว่าด้วยจังหวะเวลาในการตัดสินใจ (ซึ่งเน้นการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในช่วงเวลาที่บุคคลมีความพร้อมทั้งทางจิตใจและทางการเงิน เครื่องมือที่ใช้ดังนี้ 1) โปรโมชันพิเศษสำหรับผู้สมัครในงาน 2) บริการรับสมัครนอกสถานที่ 3) จดรับสมัครในงานกิจกรรม

2) ผลการประเมินประสิทธิภาพและผลกระทบของเครื่องมือการสะกิดที่ออกแบบขึ้นต่อการเพิ่มอัตราการสมัครเป็นสมาชิกใหม่

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจด้วยแบบสอบถามชุดเดิมกับกลุ่มตัวอย่างใหม่ที่มีลักษณะประชากรใกล้เคียงกันจำนวน 175 คน ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างหลังทดลอง ($n=175$) และนำผลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลก่อนการทดลองโดยใช้สถิติทดสอบที ผลการเปรียบเทียบแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้ ทัศนคติ และความเชื่อมั่นต่อกองทุนฯ ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง (n=175)

รายการประเมิน	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ค่า t	Sig.
	$\bar{X}$ (S.D.)	$\bar{X}$ (S.D.)		
1. ด้านการรับรู้	2.63(0.90)	3.35(1.06)	6.87*	<.001
- ความเข้าใจสิทธิประโยชน์	2.69(0.92)	3.47(1.01)	7.02*	<.001
- ความเข้าใจขั้นตอนการสมัคร	2.59(0.87)	3.26(1.00)	6.15*	<.001
2. ด้านทัศนคติและแรงจูงใจ	2.86(0.95)	3.42(1.06)	4.82*	<.001
- สถานที่สมัครสะดวก	3.07(0.89)	3.53(1.02)	4.13*	<.001
- สิทธิประโยชน์น่าสนใจ	2.78(0.93)	3.43(1.13)	5.39*	<.001
3. ด้านความเชื่อมั่นไว้วางใจ	2.87(0.93)	2.78(1.01)	-0.79	.431
รวมเฉลี่ยทุกด้าน	2.80(0.94)	3.30(1.07)	4.28*	<.001

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ภายหลังจากใช้เครื่องมือการสะกิด กลุ่มตัวอย่างมีระดับการรับรู้และทัศนคติต่อกองทุนฯ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยด้านที่มีการเปลี่ยนแปลงสูงสุดคือ ด้านการรับรู้ ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 1.06) รองลงมาคือ ด้านทัศนคติและแรงจูงใจ ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 1.06) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความเข้าใจสิทธิประโยชน์ มีการเปลี่ยนแปลงสูงสุด ($\bar{X} = 3.47$) อย่างไรก็ตาม ในด้านความเชื่อมั่นและไว้วางใจ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = -0.79$, Sig. = .431) ซึ่งสะท้อนว่าความเชื่อมั่นเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาในการสร้างมากกว่าระยะเวลาของการทดลอง

ผลการเปรียบเทียบอัตราการสมัครสมาชิกใหม่

ผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดคือจำนวนผู้สมัครสมาชิกใหม่ โดยเมื่อเปรียบเทียบจำนวนผู้สมัครในช่วงเวลา 4 เดือนของการทดลอง (ตุลาคม 2568 - มกราคม 2569) กับข้อมูลในช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อนหน้า พบว่ามีจำนวนผู้สมัครเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนผู้สมัครสมาชิกใหม่เปรียบเทียบรายเดือนระหว่างปีงบประมาณ 2568 และ 2569

ปีงบประมาณ	เดือน				รวม (คน)
	ตุลาคม	พฤศจิกายน	ธันวาคม	มกราคม	
2568	-	2	1	3	6
2569	9	24	31	12	76
การเปลี่ยนแปลง	9	22	30	9	+70 (1,167%)

จากตารางที่ 3 พบว่าในช่วงระยะเวลา 4 เดือนของการใช้เครื่องมือการสะกิด มีจำนวนผู้สมัครสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ จาก 6 คนในช่วงเวลาเดียวกันของปีงบประมาณ 2568 เป็น 76 คนในช่วงปีงบประมาณ 2569 คิดเป็นการเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 1,167

การอภิปรายผลการวิจัย

การประยุกต์ใช้แนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์เพื่อส่งเสริมการสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลลิ้มเหนือ อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาการออกแบบเครื่องมือการสะกิดตามกรอบแนวคิด EAST Framework พบว่าการประยุกต์ใช้แนวคิดพฤติกรรมศาสตร์สามารถนำมาออกแบบเครื่องมือเพื่อแก้ไขปัญหาการลดลงของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ผ่านชุดเครื่องมือ 3 ชุด ได้แก่ ชุดพลังสังคม (Social), ชุดเห็นแล้วเข้าใจง่าย (Easy & Attractive) และชุดโอกาสทอง (Timely) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการออกแบบได้มุ่งเน้นการแก้ปัญหาทางพฤติกรรม ของกลุ่มเป้าหมาย เช่น ความเฉื่อยชา และการรับรู้ความยุ่งยากในขั้นตอนการสมัคร ซึ่งการออกแบบดังกล่าวเป็นการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมในการตัดสินใจ หรือออกแบบทางเลือก ให้เอื้อต่อการตัดสินใจเชิงบวกโดยไม่ไปจำกัดเสรีภาพในการเลือก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Thaler และ Sunstein (2008) ที่กล่าวว่า การสะกิด (Nudge) คือการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมเพื่อชักจูงพฤติกรรมผู้คนไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์ และสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ Service et al. (2014) ทีม Behavioural Insights Team ที่ระบุว่ามาตรการที่มีประสิทธิภาพต้องประกอบด้วยความง่าย (Easy) ดึงดูดใจ (Attractive) เข้าถึงทางสังคม (Social) และทันเวลา (Timely)

2. จากผลการศึกษาประสิทธิผลของเครื่องมือต่ออัตราการสมัครสมาชิกใหม่ พบว่าหลังการทดลองใช้เครื่องมือการสะกิด อัตราการสมัครสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีผู้สมัครเพิ่มขึ้นถึง 76 คน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 1,167 เมื่อเทียบกับปี

ก่อนหน้า) โดยเฉพาะในเดือนธันวาคมที่มีผู้สมัครสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการใช้เครื่องมือชุด "โอกาสทอง" ที่เน้นการรณรงค์ในช่วงเทศกาลและช่วงที่ประชาชนมีสภาพคล่องทางการเงิน ซึ่งช่วยเอาชนะ "อคติชอบปัจจุบัน" และ "อคติยึดติดสถานะเดิม" ที่มักทำให้ประชาชนผัดวันประกันพรุ่งในการสมัครสมาชิก ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ O'Donoghue และ Rabin (1999) ที่อธิบายเรื่องอคติทางเวลา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thaler และ Benartzi (2004) ในโครงการ Save More Tomorrow (SMarT) ที่พบว่าทางเลือกจังหวะเวลาที่เหมาะสมและการลดอุปสรรคในการตัดสินใจ สามารถเพิ่มอัตราการออมและการเข้าร่วมโครงการสวัสดิการได้อย่างมหาศาล

3. จากผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านการรับรู้ ทศนคติ และความตั้งใจเชิงพฤติกรรม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับการรับรู้และทัศนคติต่อกองทุนฯ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ภายหลังการได้รับสิ่งแทรกแซง โดยเฉพาะความเข้าใจในขั้นตอนการสมัครและความตั้งใจที่จะสมัครสมาชิก ทั้งนี้เนื่องจากการใช้เครื่องมือชุด "เห็นแล้วเข้าใจง่าย" (เช่น แบบฟอร์มสำเร็จรูป, อินโฟกราฟิก) ได้ช่วยลดภาระทางความคิด และการใช้เครื่องมือชุด "พลังสังคม" (เช่น สติกเกอร์ติดหน้าบ้าน, ผู้นำชุมชนเชิญชวน) ได้สร้างบรรทัดฐานทางสังคมใหม่ให้เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ของ Ajzen (1991) ที่ระบุว่าทัศนคติที่ดีและการรับรู้ว่าพฤติกรรมนั้นทำได้ง่าย จะส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรม และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Cialdini (2006) เรื่องหลักฐานทางสังคม ที่พบว่ามนุษย์มีแนวโน้มจะปฏิบัติตามสิ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมทำ

4. จากผลการศึกษาความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ ประเด็นที่น่าสนใจพบว่าความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ ของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อคณะกรรมการกองทุน

ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหลังการทดลอง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ความไว้วางใจ เป็นโครงสร้างทางจิตวิทยาที่มีความซับซ้อนและต้องใช้เวลาในการสังสมมากกว่าระยะเวลา 4 เดือนของการทดลอง ซึ่งสอดคล้องกับแบบจำลองความไว้วางใจของ Mayer, Davis และ Schoorman (1995) ที่อธิบายว่าความไว้วางใจประกอบด้วย ความสามารถ ความจริงใจ และความซื่อสัตย์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ต้องพิสูจน์ผ่านการกระทำที่ต่อเนื่องยาวนาน การใช้เพียงเครื่องมือการสื่อสารระยะสั้นจึงอาจยังไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในระดับลึกได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ รัชนี้ ปรีชา และ ปานแก้วตา ลัคณาวณิช (2563) ที่พบว่าความไว้วางใจเป็นปัจจัยสำคัญแต่เปลี่ยนแปลงได้ยากในการส่งเสริมการออมของแรงงานนอกระบบ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

จากการศึกษาการประยุกต์ใช้แนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์เพื่อส่งเสริมการสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลลิ้มเหนือ อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้บริหารและคณะกรรมการกองทุนควรนำเครื่องมือการสะกิดที่ออกแบบ มาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการรับสมัครอย่างถาวร เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าเครื่องมือชุด "เห็นแล้วเข้าใจง่าย" โดยเฉพาะแบบฟอร์มสำเร็จรูป (Pre-filled Form) สามารถลดอุปสรรคทางความคิดและความยุ่งยากได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น

กองทุนควรยกเลิกการใช้แบบฟอร์มที่มีความซับซ้อนเดิม และเปลี่ยนมาใช้ระบบการอำนวยความสะดวกด้วยข้อมูลที่เชื่อมโยงกับทะเบียนราษฎร์เพื่อลดภาระของประชาชน

1.2 ควรเน้นกลยุทธ์การสื่อสารผ่านบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจมากกว่าการใช้สื่อสิ่งพิมพ์เพียงอย่างเดียว จากผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนและ อสม. มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจสูงสุด สอดคล้องกับหลักการทางสังคม ดังนั้น กองทุนควรพัฒนาศักยภาพของบุคคลเหล่านี้ให้เป็น ตัวแทนการเปลี่ยนแปลงโดยสนับสนุนข้อมูลและเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัย เพื่อใช้ในการเชิญชวนแบบปากต่อปาก ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงสุดในบริบทสังคมชนบท

1.3 ควรกำหนดปฏิทินการรณรงค์ให้สอดคล้องกับจังหวะเวลาชีวิตของประชาชน ผลการวิจัยชี้ชัดว่าเดือนธันวาคมมีผู้สมัครสูงสุดเนื่องจากเป็นช่วงที่ประชาชนมีสภาพคล่องทางการเงินและมีการรวมตัวกัน ดังนั้น กองทุนควรกำหนดให้ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นสัปดาห์รณรงค์สวัสดิการชุมชนประจำปี พร้อมจัดให้มีโปรโมชั่นพิเศษเพื่อกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจทันที เพื่อเอาชนะอคติชอบปัจจุบัน

1.4 ควรเร่งสร้างมาตรการสร้างความเชื่อมั่นในระยะยาว แม้ว่าการสะกิดจะช่วยเพิ่มจำนวนสมาชิกได้ แต่ผลการวิจัยพบว่าระดับความไว้วางใจต่อคณะกรรมการยังไม่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น กองทุนจำเป็นต้องใช้เครื่องมือ Dashboard แสดงสถานะการเงินอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ควบคู่ไปกับการจัดเวทีประชาคมเพื่อรายงานผลการดำเนินงาน เพื่อสะสมทุนทางสังคมและความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาในระยะยาว เพื่อติดตามความคงอยู่ของสมาชิกที่สมัครผ่านเครื่องมือการสะกิด ว่ามีอัตราการส่งเงินสมทบต่อเนื่องหรือไม่ เพื่อประเมินความยั่งยืนของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการสะกิด

2.2 ควรขยายขอบเขตการศึกษาเปรียบเทียบกับบริบทสังคมเมือง เนื่องจากงานวิจัยนี้ศึกษาในบริบทสังคมกึ่งชนบทที่มีความสัมพันธ์เครือญาติสูง การนำเครื่องมือการสะกิดไปใช้ในเขตเมืองที่มีความเป็นปัจเจกสูงอาจให้ผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในมิติของอิทธิพลทางสังคม

2.3 ควรศึกษามาตรการเสริมสำหรับ กลุ่มเปราะบางทางเศรษฐกิจ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มที่ยังไม่ตัดสินใจสมัครส่วนใหญ่มีข้อจำกัดด้านรายได้ ซึ่งเครื่องมือการสะกิดเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างนี้ได้ จึงควรมีการวิจัยเพื่อออกแบบนวัตกรรมทางการเงินหรือรูปแบบการสมทบที่ยืดหยุ่นสำหรับกลุ่มนี้โดยเฉพาะ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2555). *คู่มือการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน*.

กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). *การสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2567*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

- กฤตยา สังข์สมบูรณ์. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของกองทุนสวัสดิการชุมชน. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 45(2), 156-178.
- เทศบาลตำบลริมเหนือ, กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลริมเหนือ. (2568). *รายงานประจำปี พ.ศ. 2564-2568*. เชียงใหม่: ผู้แต่ง.
- รัชนี ปรีชา และ ปานแก้วดา ลัดนวนานิช. (2563). พฤติกรรมการออมเงินผ่านกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *Silpakorn University e-Journal (Social Sciences, Humanities, and Arts)*, 40(1), 1-18.
- วิวัฒน์ ถาวรวัฒนยงค์ และ นิภารัตน์ ศรีจันทร์. (2564). ทฤษฎีสะกิดและแนวคิดการออกแบบทางเลือกเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพและส่งเสริมความร่วมมือในการใช้ยา. *Journal of Medicine and Health Sciences*, 28(1), 140-152.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2554). *คู่มือกองทุนสวัสดิการชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2562). *คู่มือการจัดตั้งและบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- สันติ ธีรพัฒน์, อนันต์ชัย คงจันทร์, และเสกสรร เกียรติสุโขทัย. (2563). ความยั่งยืนของกองทุนสวัสดิการชุมชน. *Creative Business and Sustainability Journal (CBS Review)*, 40(3), 1-18.
- สำนักงานรัฐมนตรี, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568). *รายงานภาวะสังคมไทยไตรมาสหนึ่ง ปี 2568*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior: *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.
- Cialdini, R. B. (2006). *Influence: The psychology of persuasion* (Rev. ed.). New York: Harper Business.
- Cialdini, R. B., Reno, R. R., & Kallgren, C. A. (1990). A focus theory of normative conduct: Recycling the concept of norms to reduce littering in public places. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(6), 1015-1026.
- Duflo, E., & Saez, E. (2003). The role of information and social interactions in retirement plan decisions: Evidence from a randomized experiment. *The Quarterly Journal of Economics*, 118(3), 815-842.
- Kahneman, D. (2011). *Thinking, fast and slow*. New York: Farrar, Straus, and Giroux.
- Mayer, R. C., Davis, J. H., & Schoorman, F. D. (1995). An integrative model of organizational trust. *Academy of Management Review*, 20(3), 709-734.
- O'Donoghue, T., & Rabin, M. (1999). Doing it now or later. *American Economic Review*, 89(1), 103-124.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.

- Schultz, P. W., Nolan, J. M., Cialdini, R. B., Goldstein, N. J., & Griskevicius, V. (2007). The constructive, destructive, and reconstructive power of social norms. *Psychological Science*, 18(5), 429-434.
- Service, O., Hallsworth, M., Halpern, D., Algate, F., Gallagher, R., Nguyen, S., Ruda, S., Sanders, M., Pelenur, M., Gyani, A., Harper, H., Reinhard, J., & Kirkman, E. (2014). *EAST: Four simple ways to apply behavioural insights*. London: Behavioural Insights Team.
- Simon, H. A. (1955). A behavioral model of rational choice. *The Quarterly Journal of Economics*, 69(1), 99-118.
- Thaler, R. H., & Benartzi, S. (2004). Save More Tomorrow: Using behavioral economics to increase employee saving. *Journal of Political Economy*, 112(S1), S164-S187.
- Thaler, R. H., & Sunstein, C. R. (2008). *Nudge: Improving decisions about health, wealth, and happiness*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.